

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน
บ้านดงบัง ตำบลกุดบง อำเภอน้ำโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

Development of Community Enterprise for Self – Reliance in the Isan
Tai Phuan, Ban Dong Bang, Kut Bong Subdistrict, Phonphisai District,
Nongkhai Province.

ทศพล มีศรี* ศุภการ สิริไพศาล

Thotsaphon Meesri* Supakan Siripaisarn

บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Graduate School, Learning Institute for Everyone

Email: meesri.tsp@gmail.com

Received 18 September 2025

Revised 26 November 2025

Accepted 29 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) สภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน 2) ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน และ 3) ผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน สมาชิกไม่ให้ความสำคัญกับการวางแผน บุคลากรขาดความรู้ด้านภูมิปัญญา การบริหาร การตลาด การเงิน และนวัตกรรม กลุ่มไม่ได้รับคำปรึกษาและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ และการบริหารจัดการวัตถุดิบ เครื่องมือในท้องถิ่นไม่ทันสมัย สินค้าไม่มีเอกลักษณ์และมูลค่าเพิ่ม ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน ด้านการตลาดเน้น “การตลาดยุค 6.0” ศึกษาผู้บริโภคยุคดิจิทัล ด้านบัญชีและการเงิน หน่วยงานภาครัฐกำหนดระเบียบ ตรวจสอบ และอบรม เพื่อให้กลุ่มทำบัญชีถูกต้อง ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ประสานกับสถาบันการศึกษาให้ความรู้และคำปรึกษาด้านการออกแบบ ด้านการผลิตสนับสนุนการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ด้านภาษาต่างชาติ หน่วยงานภาครัฐจัดอบรม ด้านการขาดความร่วมมือประสานงานกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐในการฝึกอบรมให้ความรู้ ด้านการลดต้นทุน ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ลดการซื้อจากภายนอก ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้ไอทีทำการตลาด โฆษณา และขายสินค้าออนไลน์ เมื่อพัฒนาสามารถแก้ปัญหา ก่อเกิดความร่วมมือ จนสามารถพึ่งตนเองของกลุ่มได้ ด้านเทคโนโลยีได้รับการฝึกอบรมฟรีจากภาครัฐ ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ชีวิตพออยู่พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายอย่างประหยัด และด้านสังคมและวัฒนธรรม อาศัยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันความรู้ รับผิดชอบงานส่วนรวมด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทน

คำสำคัญ: ชุมชนอีสานไทพวน วิสาหกิจชุมชน การพึ่งตนเอง

Abstract

This research aimed to: 1) Problems of Isan Tai Phuan Community Enterprises; 2) Potential and Development Approaches for Isan Tai Phuan Community Enterprises; and 3) Results of Community Enterprise Development toward Self-Reliance in Isan Tai Phuan Communities. This qualitative research utilized in-depth interviews, observation, and focus group discussions with 24 participants. Data were analyzed content-based. The findings revealed that members of Isan Tai Phuan community enterprises lack planning priorities; personnel lack knowledge of local wisdom, management, marketing, finance, and innovation; and lack continuous consultation and support from government agencies. Furthermore, local raw material and equipment management is outdated; products lack uniqueness and added value. The potential and development approaches for Isan Tai Phuan community enterprises emphasize "Marketing 6.0" by digital consumer studies. Government agencies establish regulations, audits, and training to ensure accurate accounting practices. Product design involves coordination with educational institutions to provide design consultation and advice. Production supports the use of local raw materials. Government agencies provide training. Lack of Cooperation: Coordination with educational institutions and government agencies to provide training and knowledge. Cost reduction, use of local raw materials, and reduction of external purchasing are also important. Information Technology: Using IT for marketing, advertising, and online sales. When developed, problems can be solved and cooperation can be established until the group can be self-reliant. In terms of technology, free training is provided by the government. In terms of economy, the group adheres to the Sufficiency Economy principle, living a self-sufficient life, not being extravagant, and spending thriftily. In terms of society and culture, they rely on mutual assistance, sharing knowledge, and taking responsibility for community work with willingness and without expecting anything in return.

Keywords: Isan Tai Phuan Community, Community Enterprise, Self-Reliance

1. บทนำ

ประเทศไทยเคยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่พึ่งพาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ แต่เมื่อมีการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกษตรกรรมเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมและบริการมีบทบาทนำในเศรษฐกิจ ต่อมาเมื่อมีการเปิดเสรี

ทางการเงิน มีเงินลงทุนต่างประเทศไหลเข้ามา ประเทศไทยเกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว แต่ก็นำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 หรือ “วิกฤตต้มยำกุ้ง” ทำให้เกิดปัญหา “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” รัฐบาลจึงหันกลับมาเน้นการพัฒนาฐานราก โดยเฉพาะภาคเกษตรและชุมชน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และ 12 มุ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำ เสริมสร้างศักยภาพชุมชน และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต คือ ด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนั้นเกิดขึ้นได้ทุกวัน และจะมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเพิ่มมากยิ่งขึ้น ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (Ethnic Diversity) ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในระดับสากล สังคมในปัจจุบันมีความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งในด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา และภาษา ซึ่งนำไปสู่โอกาสในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างไม่เคยมีมาก่อน (สิทธิโชค ปาณะศรี และคณะ, 2561, น. 102 - 103) กล่าวใน สรายุธ รัศมี (2568, น. 95 - 121) ปัญหาจากบริบทภายนอกที่ส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจถดถอย นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐที่จำกัดเฉพาะกลุ่ม สภาพสังคม ค่านิยม วิถีชีวิตที่เน้นวัตถุนิยม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค ขณะที่ปัญหาภายในกลุ่มผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม ได้แก่ ปัญหาสุขภาพ เงินทุน การจัดหาวัตถุดิบ กระบวนการผลิต และการตลาด ส่วนปัญหาของฝ่ายผู้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรม ได้แก่ ความไม่สนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น แนวทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม หัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ ได้แก่ การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ที่เฉพาะเจาะจง การสื่อสารด้วยบุคคลต้นแบบ ผนวกกับการรณรงค์ของสถานศึกษาและสถาบันครอบครัว (อรมน ปั่นทอง และวรวิทย์ ประสิทธิ์ผล, 2564, น. 146)

“ไทยพวน” ก็คือ กลุ่มชาติพันธุ์เชื้อสายพวนที่อพยพจากประเทศลาวมาอยู่ในประเทศไทย มีชื่อเรียกหลากหลาย เช่น ไทยพวน ลาวพวน หรือพวน ชาวไทยพวนมีอัตลักษณ์โดดเด่น ทั้งด้านภาษา (ภาษาพวนควบคู่ภาษาไทย) อาหาร (นิยมปลาร้า) การแต่งกาย (ผ้าหม้อห้อม ผ้าซิ่น) และประเพณีสำคัญ เช่น ฮีต 12 คอง 14 กำฟ้า เลี้ยงผีปู่ตา ปัจจุบันการถ่ายทอดการประยุกต์หัตถกรรมและการแต่งกายให้ร่วมสมัย ควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ต่อไป (วัลยา นามธรรม, 2568) แต่ด้วยปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชุมชนอีสานไทยพวน บ้านดงบัง จ.หนองคาย ได้การก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เมื่อ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 เพื่อสืบสานและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ ทั้งนี้ศักยภาพความเป็นชาวไทยพวน มีวัฒนธรรมทางด้านอาหาร มีผลิตภัณฑ์อาหารหลากหลาย เช่น ปลาร้าบอง น้ำพริกตาแดง ลอดช่อง และแหนม แต่เผชิญปัญหาหลัก ได้แก่ วัตถุดิบไม่เพียงพอ การแปรรูปและเก็บรักษาไม่ได้คุณภาพ การตลาดไม่เข้มแข็ง บรรจุภัณฑ์ไม่โดดเด่น ขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดความรู้ด้านการจัดการบัญชี ส่งผลให้การพัฒนาและเติบโตของกลุ่มมีข้อจำกัด

ดังนั้น การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน คือ ทางออกในการที่จะแก้ปัญหาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่มีความผูกพันและวิถีชีวิตร่วมกัน เพื่อทำการผลิต การบริการ หรือกิจการต่าง ๆ ทั้งในรูปนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล โดยมีเป้าหมายสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของ

ครอบครัวและชุมชน ดำเนินงานบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากตลาดในชุมชนเป็นหลัก เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจชุมชนผ่านกลไกของอุปสงค์อุปทาน ทั้งภายในและภายนอกชุมชน แม้ว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 จะเป็นเครื่องมือสนับสนุนการขับเคลื่อน แต่ความสำเร็จขึ้นอยู่กับ การนำแนวคิดไปใช้จริงในบริบทของการจัดการชุมชน วิสาหกิจชุมชนไม่ได้มุ่งหวังกำไรทางการเงิน เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคมด้วย ความสำเร็จขึ้นอยู่กับ “การพึ่งตนเอง” บนพื้นฐานศักยภาพ และทรัพยากรในชุมชน สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการประเมินการพึ่งตนเอง 5 ด้าน ได้แก่ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมวัฒนธรรม ทั้งนี้การดำเนินงานยังมุ่งใช้ทรัพยากรภายใน ร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพสินค้าและสร้างประโยชน์ต่อทั้งเศรษฐกิจและสังคม

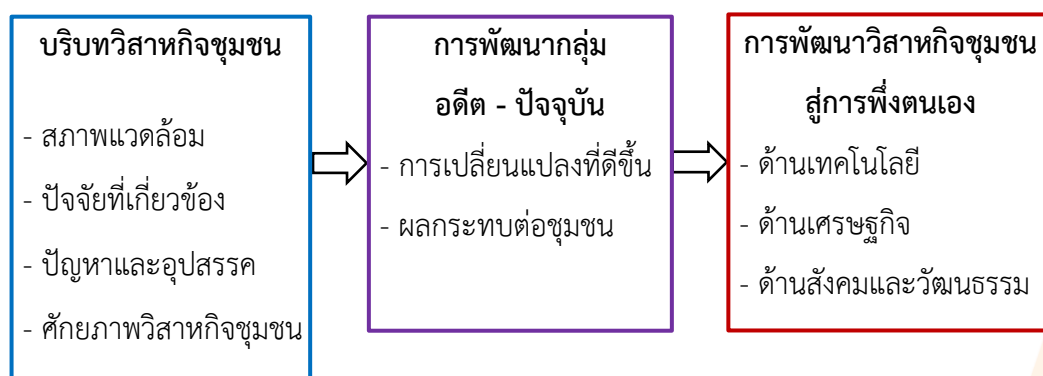
จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน บ้านดงบัง ตำบลกุดบง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดหนองคาย เพื่อรักษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้สูญหายไปกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยทำการศึกษารูปแบบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ทั้งด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน
- 2.2 เพื่อศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน
- 2.3 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษารั้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

“การพัฒนา หมายถึง การพัฒนาตนเอง เพราะพื้นฐานของการพัฒนาทั้งหมดนั้น ถ้าหากขาดการพัฒนาตนเองเป็นพื้นฐานแล้วนั้น ก็ยากที่จะสามารถพัฒนาสิ่งอื่นแม้กระทั่งครอบครัวของตนเอง ดังนั้นก่อนจะไปพัฒนาบุคคลใดก็ควรที่จะพัฒนาตนเองก่อนเสมอบุคคลอื่นเขาถึงจะยอมรับฟัง และเกิดความศรัทธา” (อำภา บุญช่วย, 2537, น. 34)

“การพัฒนา หมายถึง วิธีการมากมายที่จะมุ่งเน้นเพิ่มเติมความคิด ความรู้ ความสามารถให้แก่บุคคลในองค์กร รวมทั้งพัฒนามุมมอง เจตคติ ของบุคคลที่ปฏิบัติงานเพื่อเป็นไปในทางที่ดี ซึ่งจะทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ” (กิตติมา ปรีดีติลล, 2539, น. 22)

“การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทางด้านความรู้ความสามารถ ซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองหรือบุคคลอื่นกระทำ” (Good, 1973, p 539)

สรุป การพัฒนา หมายถึง วิธีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดความคิด ความรู้ ความสามารถ ทักษะการทำงานกับบุคคล ซึ่งทำให้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเองหรือบุคคลอื่นกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ความสามารถ

4.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

“วิสาหกิจชุมชน ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Community Enterprise คือ การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเอง “ทุน” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม” (เสรี พงศ์พิศ และคณะ, 2544, น. 126)

“วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชน หรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไร ทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย” (วิจิต นันทสุวรรณ, 2547, น. 31)

“วิสาหกิจชุมชนว่า หมายถึง เป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด” (สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548, น. 38)

“วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise: SMCE) หมายถึง กิจการชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล

เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ” (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2562, น. 8)

“วิสาหกิจชุมชน เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคม แก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด มุ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ การมีสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของชุมชน และมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศของสังคมโดยรวม” (จริภรณ์ มีศรี, 2563, น. 24)

สรุป วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กระบวนการของชุมชน ประกอบการบนพื้นฐานการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

4.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

“การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน ยึดทางสายกลางในการดำรงชีวิตและสามารถพึ่งตนเองได้” (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2543, น. 2-3)

“การพึ่งตนเอง เป็นกระบวนการให้การศึกษาและพัฒนาความสามารถของบุคคล โดยการดึงเอาศักยภาพของบุคคลออกมาใช้ ทำให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพิงจากภายนอกแต่ยังคงการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างคนในกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ชุมชนพึ่งตนเองได้ต่อไป” (อำนาจ เมฆนพรัตน์, 2543, น. 18)

“การพึ่งตนเอง ไม่ได้หมายความว่าทุกอย่างจะต้องทำด้วยตนเองตลอด แต่พยายามพัฒนาในการพึ่งตนเอง สิ่งสำคัญที่จะช่วยในการพึ่งตนเองที่ดีที่สุดก็คือ ความรู้ เรามีความรู้ในสิ่งที่เรากำลังจะดำเนินการมากนักยแค่ไหนเกี่ยวกับความรู้ไม่ได้หมายความว่า ฉันรู้แค่นี้ ฉันจะทำแค่นี้ แต่เมื่อเริ่มวิเคราะห์ในตนเองว่าตนเองมีความรู้แค่ไหน ก็จะเริ่มแสวงหาความรู้ ซึ่งความรู้นั้นมีอยู่มากมาย เรื่องการพัฒนาในความรู้นั้นจะเห็นว่าเชื่อมโยงกับตัวเราเองก่อนแล้วขยายไปถึงว่า เราศึกษาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในส่วนไหน และต้องทำตามขั้นตอนในการวิเคราะห์อย่างระมัดระวัง” (อำพน กิตติอำพน, 2550, น. 25-26)

“การพึ่งตนเอง (Self-Reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่อย่างอิสระมั่นคงสมบูรณ์ การพึ่งตนเองได้มีได้ทั้งระดับปัจเจกชนและระดับชุมชน คำว่า “ปัจเจกชนพึ่งตนเอง” หมายถึง การที่บุคคลดำรงตนอยู่ได้อย่างมีอิสระ เช่น สามารถแยกตัวออกมาอยู่ห่างจากพ่อแม่ มีความมั่นคงในชีวิต สามารถเลี้ยงตัวเองได้ สามารถตัดสินใจเรื่องสำคัญต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือสามารถขอคำแนะนำของผู้อื่นมาประกอบการตัดสินใจของตนเองได้” (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550, น. 26)

สรุป การพึ่งตนเอง หมายถึง การรู้จักพึ่งตนเอง การดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน ยึดทางสายกลางในการดำรงชีวิต มีความสามารถในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง สามารถพิจารณาและคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ในเบื้องต้น

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทักษญา สง่าโยธิน (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนรูปแบบต่าง ๆ ทั้งวิสาหกิจชุมชนในประเทศและวิสาหกิจชุมชนต่างประเทศ จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม ทั้งหมด 16 แห่ง พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ค้นพบเรียงตามระดับปัจจัยแห่งความสำเร็จที่พบมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 2) ความสามัคคี ในกลุ่ม การมีส่วนร่วม และความผูกพัน 3) ระบบการบริหารจัดการที่ดี 4) เงินทุน 5) การสนับสนุนจากภาครัฐ 6) ทักษะความสามารถในการผลิต รวมถึงนวัตกรรม การผลิตและการพัฒนา 7) การสนับสนุนจากภายนอกที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (การสร้างเครือข่าย) 8) ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ 9) การมีตลาดรองรับที่แน่นอน 10) การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และความโปร่งใส 11) ระบบการสื่อสาร 12) ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสวยงาม ตรงความต้องการของผู้บริโภค 13) ความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือ 14) การใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น 15) การปฏิบัติทางกฎและข้อบังคับทางสิ่งแวดล้อม

วิมลสิริ กุญชรทต และณัฐชน มาพิจารณา (2563) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง สภาพการบริหารจัดการปัจจัย ที่มีผลต่อการพัฒนา ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบลดระหาน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ให้ประสบความสำเร็จจนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักรวม จำนวน 8 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา วิเคราะห์ เนื้อหา และนำมาสรุปข้อมูลจากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วย ตำบลดระหาน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร มีการดำเนินงานที่เป็นระบบมีการจัดตั้งศูนย์กลางการผลิตเพื่อควบคุมตรวจสอบและรับประกันคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกมีความรับผิดชอบ และมีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน สมาชิกในกลุ่มมีทักษะและความชำนาญในการทำงานเป็นอย่างดี อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มมีอุดมการณ์และทัศนคติไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบลดระหาน เกิดความเข้มแข็งจนสามารถพึ่งตนเองได้

จริภรณ์ มีศรี (2563, น. 38) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี - วรรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี - วรรณ ชุมชนพัฒนา ได้แก่ กลุ่มมีการดำเนินงานต่อเนื่อง สมาชิกมีความพึงพอใจและมีส่วนร่วม และกลุ่มมีการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของกลุ่ม ลักษณะของผู้นำกลุ่ม การบริหารงานกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้นำกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี - วรรณ ชุมชนพัฒนา เห็นว่ากลุ่มประสบความสำเร็จเพราะการมีผู้นำที่ดี มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และการร่วมมือกัน ของสมาชิกทุกคนในการดำเนินงาน มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และมีความรับผิดชอบร่วมกัน สิ่งที่เป็นเครื่องสนับสนุนความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง คือ การที่กลุ่มได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาแปรรูปสัตว์น้ำ ประจำปีงบประมาณ 2553 โดยตัวแทนกลุ่มได้เข้ารับรางวัล

โล่พระราชทานจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในงานพระราชพิธีพืชมงคล จรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ประจำปี 2553 กลุ่มสามารถเป็นแบบอย่างให้กับกลุ่มอื่น ๆ ได้ คือ การมีภาวะผู้นำ ของผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม การที่กลุ่มมีการผลิตสินค้า และผลิตภัณฑ์โดยใช้วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น ความโปร่งใส ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ บริหาร โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบในการติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ฝ่ายบริหาร

ธวัชชัย พินิจใหม่ และคณะ (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ตามตัวแบบ TERMS Model เพื่อเสนอแผนภูมิแบบจำลองการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน โดยเก็บรวบรวม ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้ Triangular Techniques และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบ วิธีเชิงคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า 1) การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี กลุ่มใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น จากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสมดุล มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ จากสมุนไพร ได้ 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ และกลุ่มได้สร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของกลุ่มโดยการขอรับรอง มาตรฐานการผลิตตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) และมาตรฐานเลขสารบบอาหาร (อย.) 2) การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มมีการซื้อขายพืชสมุนไพรภายในชุมชนและกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิก นำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายต่อ เพื่อเป็นการสร้างรายได้และเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกและกลุ่ม 3) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยกลุ่มจะมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้เองเป็นหลัก มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และมีการซื้อสมุนไพรจากภายนอกชุมชน ถ้าสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนไม่สามารถผลิตสมุนไพรชนิดนั้นได้ด้วยตนเอง 4) การพึ่งตนเองด้านจิตใจ กลุ่มมีจิตใจที่แน่วแน่ที่ไม่ใช้สารเคมีในการผลิตสมุนไพร สมาชิกมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อและเสียสละเพื่อส่วนรวม 5) การพึ่งตนเองทางด้านสังคม โดยการช่วยเหลือซึ่งกันภายในชุมชนด้วยการสร้างอาชีพให้กับสมาชิก และคนในชุมชน

จิราณัฐ ธัญญเจริญ และคณะ (2566, น. 27) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มมีการพึ่งตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการพึ่งตนเองอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยีและด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ ในส่วนของปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์ กับการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ได้แก่ อายุของสมาชิกกลุ่ม ระดับกิจการ ของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน ในเชิงลบ ได้แก่ ประเภทของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจบางกลุ่ม มีปัญหาขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งเทคโนโลยี การผลิตสินค้า เทคโนโลยีการถนอมอาหาร อีกทั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลต่อ จิตใจทำให้สภาพจิตใจแย่ และในด้านเศรษฐกิจทำให้รายได้ลดลง วิสาหกิจบางกลุ่มนั้นมีวัตถุดิบในชุมชน ไม่เพียงพอต่อการผลิตสินค้า จึงต้องนำเข้าวัตถุดิบจากชุมชนอื่น ๆ บางวิสาหกิจไม่มีการส่งต่อความรู้

ไปยังคนรุ่นหลัง เนื่องด้วยหลายสาเหตุ เช่น การที่คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือไม่ทราบในการมีอยู่ของชุดความรู้ในภูมิปัญญานั้น ๆ ข้อเสนอแนะภาครัฐควรมีการสนับสนุนงบประมาณในส่วนและเทคโนโลยี ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจ อีกทั้งควรมีตลาดนัดชุมชนเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชน รวมไปถึงควรขยายเครือข่ายระหว่างวิสาหกิจชุมชนและผู้ผลิตวัตถุดิบทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนเพาะปลูกวัตถุดิบที่ขาดแคลนมากขึ้น และสำนักงานเกษตรอำเภอที่รับผิดชอบในส่วนงานของวิสาหกิจชุมชนควรส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และหลักแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา การพึ่งตนเอง และทฤษฎีเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน บ้านดงบัง ตำบลกุดบง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนไทพวน ที่ดำเนินกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน สภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีผลกระทบต่อการยกระดับในการพัฒนา โดยการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองในการพัฒนาใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้ได้แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษา เรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน บ้านดงบัง ตำบลกุดบง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย” รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยมีบทบาทในการหาประเด็นปัญหา สืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ข้อมูลการดำเนินกิจการตั้งแต่ก่อตั้งเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564 และประสานงานกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวนและบุคคลในชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน ซึ่งบุคคลในชุมชนมีบทบาทในการร่วมให้ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน และข้อมูลการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม

5.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ประชาชนบ้านดงบัง ตำบลกุดบง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย เพศชาย 309 คน เพศหญิง 300 คน รวม 609 คน จาก 203 ครัวเรือน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 24 คน เป็นประธานวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน แกนนำสมาชิก 2 คนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งเป็นบุคคลอื่นเป็นที่เคารพ มีความน่าเชื่อถือในชุมชน และชาวบ้านที่ยังไม่เป็นสมาชิก โดยการเลือกแบบเจาะจงร้อยละ 10 ของ 200 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน ได้จำนวน 20 คน โดยทั้งหมดที่เลือกมีความสนใจและต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2.1. การศึกษาสภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2.2. การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต

5.2.3. การศึกษาผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดที่ได้จากการอภิปรายในการประชุม

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำ ประธานกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และชาวบ้านผู้ที่มีความต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิก

5.3.2 แบบสังเกต สภาพโดยทั่วไปและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

5.3.3 บันทึกการสนทนากลุ่ม สรุปผลการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเอง

5.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และนำข้อมูลที่ได้สู่การอธิบายดังต่อไปนี้

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน ใช้การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

การนำเสนอข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย เอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคของชุมชนตามกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการศึกษาภาคสนาม 3) รวบรวม ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาภาคสนามในชุมชน 4) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมด โดยทำการเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำมาสรุปผล

5.5 ระยะเวลาในการทำวิจัย

เริ่มการวิจัย พฤศจิกายน 2567 - สิ้นสุดการวิจัย เมษายน 2568

6. ผลการวิจัย

6.1 สภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน

สภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน ดังนี้ 1) ด้านความร่วมมือของสมาชิก สมาชิกไม่ให้ความสำคัญกับการวางแผน การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และการประชุมร่วมกัน ส่งผลต่อความสามัคคีของกลุ่ม 2) ด้านความรู้ความสามารถและบุคลากร ขาดแรงงาน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญา การบริหาร การตลาด การเงิน และนวัตกรรม ทำให้การพัฒนาไม่เข้มแข็ง 3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ภาครัฐ ไม่ได้รับคำปรึกษาและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง นโยบายของรัฐขาดความต่อเนื่องและการบูรณาการ ขาดการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง 4) ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน บริหารจัดการวัตถุดิบไม่เพียงพอ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ทันสมัย เข้าตลาดสมัยใหม่ยาก สินค้าไม่มีเอกลักษณ์และมูลค่าเพิ่ม

6.2 ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน

ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน ดังนี้ 1) ด้านการตลาดเน้น “การตลาดนำการผลิต” ศึกษาความต้องการผู้บริโภค โดยหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นสนับสนุนพื้นที่แสดงสินค้า 2) ด้านบัญชีและการเงิน หน่วยงานภาครัฐกำหนดระเบียบ ตรวจสอบ และอบรม เพื่อให้กลุ่มทำบัญชีถูกต้องและบริหารการเงินได้จริง 3) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ประสานกับสถาบันการศึกษาให้ความรู้และคำปรึกษาด้านการออกแบบโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 4) ด้านการผลิต สนับสนุนการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นและพัฒนาทักษะแรงงานใหม่ให้พร้อมก่อนการผลิต 5) ด้านภาษาต่างชาติ หน่วยงานภาครัฐจัดอบรมสร้างแรงจูงใจ และประสานงานกับสถาบันการศึกษา 6) ด้านการลดต้นทุน ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ลดการซื้อจากภายนอก และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน 7) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้ไอทีทำการตลาดโฆษณา และขายสินค้าออนไลน์ โดยหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการอบรมและเครื่องมือฟรี

6.3 ผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน

กลุ่มประสบความสำเร็จด้วยภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของสมาชิก การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุน การวางแผนผลิตตามความต้องการตลาด การพัฒนาความรู้ด้านแปรรูปและการตลาด ด้วยการสนับสนุนการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือจากภาครัฐ ความโปร่งใสในการบริหาร ความสามัคคี และกฎระเบียบที่ชัดเจน ส่งผลให้กลุ่มมีรายได้มั่นคง และเป็นแบบอย่างแก่วิสาหกิจชุมชนอื่น ซึ่งการพึ่งตนเองของกลุ่ม ดังนี้ 1) ด้านเทคโนโลยี ได้รับการฝึกอบรมฟรีและมีผู้เชี่ยวชาญในการทำงานในกลุ่ม 2) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ กลุ่มยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ชีวิตพออยู่พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายอย่างประหยัดและคิดก่อนซื้อ ทำให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข 3) การพึ่งพาตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรมด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันความรู้ รับผิดชอบงานส่วนรวมด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทน ทำให้สมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

7. อภิปรายผล

7.1 สภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน

พบว่า กลุ่มมีปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมา 4 ด้าน ได้แก่

7.1.1 ด้านความร่วมมือของสมาชิก สมาชิกไม่ให้ความสำคัญกับการวางแผนการดำเนินงาน โดยไม่ให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผนเป้าหมาย สมาชิกขาดประชุมร่วมกันซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสมัครสมานสามัคคีภายในกลุ่ม แก้ไขด้วยการให้สมาชิกที่มีความขัดแย้งได้นำเสนอเหตุผลและแนวทางปฏิบัติ สิ่งที่เป็นปัญหาเกิดจากความไม่เข้าใจ การไม่ได้เข้าร่วมประชุม ประธานกลุ่มได้ใช้ความเป็นภาวะผู้นำในการตัดสินใจ อธิบายวิสัยทัศน์ที่ปฏิบัติได้จริง และแก้ปัญหาโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกัน จัดกิจกรรมพบปะในกลุ่มสมาชิกมากขึ้น

7.1.2 ด้านความรู้ความสามารถและจำนวนของบุคลากร การขาดแคลนแรงงาน บุคลากรไม่มีความจริงใจในการทำงานให้แก่วิสาหกิจชุมชน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ ได้รับการแก้ไขในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ บุคคลภายนอกที่เป็นปราชญ์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสถาบันการศึกษาทั้งมาจัดฝึกอบรมทักษะในด้านที่ขาดหาย และส่งบุคลากรที่ขาดทักษะเฉพาะทางออกไปอบรมในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจนดีขึ้น

7.1.3 ด้านความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและภาครัฐ กลุ่มขาดการได้รับการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน ทางกลุ่มได้พึ่งตนเอง และใช้ความเป็นผู้นำกลุ่มประธานกลุ่มในการสร้างสัมพันธ์ทางเครือข่าย ทำกลุ่มตนเองให้มีคุณค่า และก็ได้ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายและภาครัฐตามมาในทุก ๆ ด้าน

7.1.4 ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ยังไม่สามารถบริหารจัดการวัตถุดิบให้เพียงพอต่อการผลิตได้ ไม่สามารถนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้ทันสมัย การนำสินค้าเข้าไปสู่ตลาดสมัยใหม่นั้นทำได้ยาก นอกจากนั้น ยังพบว่า วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม ไม่สามารถสร้างเอกลักษณ์ที่ชัดเจนให้กับสินค้าได้ หลังจากกลุ่มได้รับการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีทำให้ประสิทธิภาพด้านการดำเนินงานดีขึ้นตามลำดับจนสามารถเกิดความชำนาญ การตอบสนองลูกค้าด้วยความรวดเร็ว การค้นหานวัตกรรมในการแปรรูป สร้างรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามอย่างหลากหลายตอบสนองความต้องการลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว

สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของจริกรณ์ มีศรี (2563) พบว่า กลุ่มควรมีการดำเนินงานต่อเนื่อง สมาชิกต้องมีความพึงพอใจและมีส่วนร่วม และกลุ่มต้องมีการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของกลุ่ม ลักษณะของผู้นำกลุ่ม การบริหารงานกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน

7.2 ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน

จากการศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวนบรรลุความสำเร็จในอาชีพ มีความภาคภูมิใจ มีรายได้มากขึ้น สมาชิกได้รับความรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สมาชิกต่างให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผลผลิตได้รับมาตรฐาน OTOP โดยมีสิ่งที่เป็นเครื่องสนับสนุนความสำเร็จอย่างต่อเนื่องของกลุ่ม คือ การที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2568 โดยตัวแทนกลุ่มได้เข้ารับพระราชทานโล่รางวัลเพื่อเชิดชูเกียรติ รวมทั้งเข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า

กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากปัจจัยความสำเร็จเหล่านี้ ทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน ดังนี้

7.2.1 แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน มีปัญหาด้านการตลาดมาก ดังนั้นจึงต้องเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการผลิตนำการตลาดมาเป็นการตลาดนำการผลิต ก่อนที่จะผลิตอะไรต้องศึกษาก่อนว่า สินค้าที่จะผลิตเป็นสิ่งที่ต้องการของผู้บริโภคหรือไม่ กลุ่มผู้บริโภคคือใคร ผลิตแล้วต้องส่งมอบให้ทันต่อเวลาในข้อตกลง ผู้บริโภคชอบผลิตภัณฑ์แบบไหน และผลิตแล้วจะไปขายที่ไหน ซึ่งกระบวนการต้องมีความรวดเร็ว เพราะพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงทุกวัน ก่อนผลิตต้องย่ำเตือนและมีหลักฐานในการตกลงร่วมกันในการผลิต เป็นต้น โดยมีสำนักงานเกษตรจังหวัดเข้ามามีบทบาทด้านนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือเชิงบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวร โดยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถนำสินค้ามาแสดงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

7.2.2 การพัฒนาด้านระบบบัญชีและการเงิน หน่วยงานภาครัฐนอกจากจะจัดอบรมแล้วจะต้องออกกระเปาะใบเรื่องการทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และมีการตรวจบัญชีจากภาครัฐอยู่เสมอ เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และสามารถบริหารงานการเงินได้ตามความเป็นจริง

7.2.3 การพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะสำนักงานเกษตรจังหวัด จะต้องเป็นผู้ประสานงานหรือสื่อกลางระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับสถาบันการศึกษา การที่สถาบันการศึกษาสามารถให้ความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และการให้คำปรึกษา โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาตนเองในด้านนี้ได้ต่อไป

7.2.4 การพัฒนาการผลิต รัฐจะต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่ใช้วัตถุดิบที่ตนเองมีในท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการผลิต การพัฒนาฝีมือแรงงานที่เข้ามาทำงานใหม่ให้มีทักษะความสามารถก่อนที่จะทำการผลิตสินค้า

7.2.5 การพัฒนาด้านภาษาต่างชาติ ภาครัฐจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ เช่น การกระตุ้น การสร้างแรงจูงใจ การจัดอบรมด้านภาษา และการประสานงานกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น

7.2.6 การลดต้นทุนการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องเน้นการใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อจะได้ไม่ต้องมีต้นทุนการจัดซื้อวัตถุดิบ และใช้วัตถุดิบที่เน้นการผลิตแบบการอนุรักษ์และธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งมีการปลูกทดแทน และไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไปจนกระทั่งไม่สามารถฟื้นฟูตนเองได้

7.2.7 การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณา และประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ หรือการสร้างเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและเพื่อการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง เป็นต้น โดยภาครัฐจะต้องสนับสนุนให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาตนเองด้วยการฝึกอบรม การสร้างเว็บเพจโดยใช้แอปพลิเคชันสำเร็จรูปที่มีให้ใช้ฟรี เป็นต้น

สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของวิมลสิริ กุญขุนทด และณัฐชนน มาพิจาณ์ (2563) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จ จนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กลุ่มต้องมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีการจัดตั้งศูนย์กลางการผลิตเพื่อควบคุม ตรวจสอบ และรับประกันคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกมีความรับผิดชอบ และมีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน สมาชิกในกลุ่มมีทักษะและความชำนาญในการทำงาน เป็นอย่างดี อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มมีอุดมการณ์และทัศนคติไปในทิศทางเดียวกันจึงจะทำให้การพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งจนสามารถพึ่งตนเองได้

7.3 ผลการพัฒนวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน

จากการศึกษาผลการพัฒนวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวนสามารถเป็นแบบอย่างให้กับกลุ่มอื่น ๆ ได้ คือ การมีภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม การที่กลุ่มมีการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ โดยใช้วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นที่ไม่ต้องซื้อหาจากภายนอก เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย มีการวางแผนการผลิตสินค้าให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ไม่ผลิตปริมาณมากเกินไปจนเหลือ เพื่อควบคุมให้สินค้ามีคุณภาพและยังคงเป็นที่ต้องการของตลาดต่อไป ทำให้กลุ่มยังคงมีรายได้และผลกำไรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การส่งเสริมการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และการตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสื่อสารออนไลน์ทุกช่องทาง และความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายใน การติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร ผู้นำกลุ่มมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และคอยให้ความรู้คำแนะนำต่อกลุ่มโดยกลุ่มมีความสามัคคีร่วมกัน ปฏิบัติ หรือรับฟังซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งในกลุ่มมีกฎระเบียบของกลุ่มเมื่อสมาชิกลำบากปฏิบัติก็สามารถทำให้กลุ่มมีความกินดี อยู่ดี ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน สอนลูกหลานภายในครัวเรือนให้รู้จักประหยัด สามัคคี หลีกเลี่ยงยาเสพติด ซึ่งการพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวนมี 3 ด้าน ดังนี้

7.3.1 การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี

ทางกลุ่มได้พยายามในการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี ทั้งจากการอบรมจากภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน เพื่อใช้ในการทำการตลาดออนไลน์ จนทำให้การรับรู้และทันต่อความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ การรับรู้ข่าวสารที่รวดเร็ว การหานวัตกรรมใหม่ ๆ มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการของลูกค้าภายในกลุ่มรู้กันทั่วถึงได้อย่างรวดเร็ว สามารถแก้ปัญหาได้ทันที่ ทำให้การทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สร้างอัตลักษณ์ในวงกว้างในระยะเวลายั่งยืน และต้นทุนต่ำ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของเกศสิริ นวลไยสวรรค์ และคณะ (2566) ผู้ประกอบการธุรกิจต้องเผชิญกับความท้าทาย ความทันสมัยและจำเป็นที่ต้องก้าวทันกับการตลาดยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันที่เชื่อมโยงตลาดดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างการเติบโตให้กับธุรกิจ

7.3.2 การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มใช้หลักการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ มีการดำเนินชีวิตที่ไม่ฟุ่มเฟือย มีความพอเพียง พึงพอใจในสิ่งที่มี โดยยึดทางสายกลาง “พออยู่ พอกิน”ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควรแก่สภาพ กลุ่มมีการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด คิดก่อนซื้อ ทุกครั้ง ซึ่งกลุ่มมีแนวทางการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

1) การลดรายจ่าย มีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและไม่เหมาะสมกับรายจ่ายออกไป จึงทำให้มีเงินใช้ในกลุ่มมาก

2) การเพิ่มรายได้ กลุ่มมีการจัดสรรเงินได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของกลุ่ม โดยการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการหาอาชีพเสริม การใช้เทคโนโลยีช่วยสร้างรายได้เสริมด้านอื่น ๆ ได้อีกทั้งเฟซบุ๊ก และ Tiktok

3) การออมและการลงทุน สมาชิกหลายท่านใช้จ่ายเงินในแต่ละครั้งจะดูถึงความจำเป็นและความต้องการของคนในครอบครัว การใช้จ่ายเงินในแต่ละครั้งจะมีการเก็บเงินไว้เพื่อการออมในอนาคตด้วย และการนำเงินส่วนที่เหลือไปลงทุน โดยมีการวางแผนในการดำรงชีวิต

4) การปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจในชุมชน สมาชิกมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจของชุมชน เช่น ในชุมชนมีแหล่งน้ำจึงมีการเลี้ยงปลาจำนวนมาก ซึ่งเหมาะสมกับพื้นที่และเป็นประกอบอาชีพที่ทำรายได้ได้ดี

สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของรัชชัย พินิจใหม่ และคณะ (2560) พบว่า กลุ่มมีการซื้อขายพืชสมุนไพรภายในชุมชน และกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายต่อเพื่อเป็นการสร้างรายได้และเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกและกลุ่ม

7.3.3 การพึ่งตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรม

สมาชิกใช้หลักการพึ่งพาตนเองทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้อยู่ร่วมผู้อื่นอย่างมีความสุข มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในกลุ่ม และเมื่อมีข่าวที่ต้องประชาสัมพันธ์จะเผยแพร่ข่าวสารให้คนในกลุ่มได้ทราบทั่วกัน นอกจากต้องช่วยกันในงานส่วนรวมแล้ว สมาชิกยังมีความรับผิดชอบในงานของกลุ่มที่ได้รับมอบหมายโดยทำอย่างเต็มที่ ซึ่งกลุ่มมีการพึ่งพาตนเองทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

1) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในกลุ่ม เมื่อคนอื่นเดือดร้อน และต้องการความช่วยเหลือจะช่วยเหลือช่วยเหลือกันตลอดเวลา เมื่อกลุ่มมีงานแสดงสินค้าหรืองานเทศกาลต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้จำนวนคนในการทำงาน สมาชิกจะทำด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

2) การเผยแพร่ความรู้ให้สมาชิกในกลุ่ม กลุ่มมีการเผยแพร่ความรู้ให้กับสมาชิก โดยการสอน หรือถ่ายทอดประสบการณ์จากที่เคยทำมาและกระจายความรู้ให้สมาชิกได้ทราบ หรือเชิญวิทยากรจากที่อื่นมาให้ความรู้กับคนในกลุ่มมากขึ้น

3) ความรับผิดชอบในงานของกลุ่ม สมาชิกมีความรับผิดชอบต่องานสาธารณะร่วมกัน ทำกิจกรรม ด้วยความตั้งใจและไม่หวังผลตอบแทน การดำเนินชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งพาตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นส่วนทำให้สมาชิกก็มีจิตสำนึกที่ต้องรับผิดชอบต่อกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่รู้ว่าตนมีหน้าที่อะไร

ในกลุ่ม และทำมันอย่างเต็มที่โดยไม่เกี่ยงว่างานจะหนักแค่ไหน ทำให้รู้ว่าสมาชิกมีความรับผิดชอบในงานของกลุ่มมาก

สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของดาริน รุ่งกลิ่น (2558, น. 52) พบว่า การช่วยเหลือซึ่งกันภายในชุมชนด้วยการสร้างอาชีพให้กับสมาชิกและคนในชุมชน ควรตั้งกลุ่มที่มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นหลักในการเจรจาต่อรองด้านผลประโยชน์ต่อไป

8. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

8.1 สรุปผลการวิจัย

8.1.1 สภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน

- 1) ด้านความร่วมมือของสมาชิก สมาชิกไม่ให้ความสำคัญกับการวางแผน การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และการประชุมร่วมกัน ส่งผลต่อความสามัคคีของกลุ่ม
- 2) ด้านความรู้ความสามารถและบุคลากร ขาดแรงงาน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญา การบริหาร การตลาด การเงิน และนวัตกรรม ทำให้การพัฒนาไม่เข้มแข็ง
- 3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก/รัฐ ไม่ได้รับคำปรึกษาและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง นโยบายรัฐขาดความต่อเนื่องและการบูรณาการ ขาดการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง
- 4) ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน บริหารจัดการวัตถุดิบไม่เพียงพอ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ทันสมัย เข้าตลาดโมเดิร์นยาก สินค้าไม่มีเอกลักษณ์และมูลค่าเพิ่ม

8.1.2 ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวน

- 1) ด้านการตลาดเน้น “การตลาด 6.0” ศึกษาความต้องการผู้บริโภคยุคดิจิทัล ศึกษาพฤติกรรมที่มีความผันผวนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา โดยหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเครื่องมือด้านเทคโนโลยี รวมทั้งการจัดอบรมฝึกปฏิบัติงานชำนาญ หน่วยงานในส่วนท้องถิ่นสนับสนุนพื้นที่แสดงสินค้า
- 2) ด้านบัญชีและการเงิน หน่วยงานภาครัฐกำหนดระเบียบ ตรวจสอบ และอบรม เพื่อให้กลุ่มทำบัญชีถูกต้องและบริหารการเงินได้จริง
- 3) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ประสานกับสถาบันการศึกษาให้ความรู้และคำปรึกษาด้านการออกแบบโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
- 4) ด้านการผลิต สนับสนุนการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ภูมิปัญญาที่หลากหลาย เน้นการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม และพัฒนาทักษะแรงงานใหม่ให้พร้อมก่อนการผลิต
- 5) ด้านภาษาต่างชาติ หน่วยงานภาครัฐจัดอบรม สร้างแรงจูงใจ และประสานงานกับสถาบันการศึกษา
- 6) ด้านการลงทุน ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ลดการซื้อจากภายนอก และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- 7) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้ไอทีทำการตลาด โฆษณา และขายสินค้าออนไลน์ โดยหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการอบรมและเครื่องมือฟรี

8.1.3 ผลการพัฒนางานวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอีสานไทพวน

ผลจากการพัฒนาทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จด้วยภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของสมาชิกเข้มแข็งขึ้น การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุน การวางแผนผลิตตามความต้องการตลาด การพัฒนาความรู้ด้านแปรรูปและการตลาด ความโปร่งใสในการบริหาร ความสามัคคี และกฎระเบียบที่ชัดเจน ส่งผลให้กลุ่มมีรายได้มั่นคง กินดีอยู่ดี และเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่น ซึ่งการพึ่งตนเองของกลุ่ม ดังนี้

1) การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยีทำให้ประสิทธิภาพด้านการดำเนินงานดีขึ้นตามลำดับ จนสามารถเกิดความชำนาญ การตอบสนองลูกค้าด้วยความรวดเร็ว การค้นหานวัตกรรมในการแปรรูปสร้างรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามอย่างหลากหลายตอบสนองความต้องการลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว เกิดภาพลักษณ์ที่ดีจนกลายเป็นอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ไทยพวน

2) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ กลุ่มยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ชีวิตพออยู่พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายอย่างประหยัดและคิดก่อนซื้อ ทำให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

3) การพึ่งพาตนเองด้านสังคมและวัฒนธรรมด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันความรู้ รับผิดชอบงานส่วนรวมด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทน ทำให้สมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

8.2 ข้อเสนอแนะ

8.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลกุดบง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวนบ้านดงบัง ตำบลกุดบง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ควรร่วมกันเรียนรู้และพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อความยั่งยืนและควรมีการวิจัยการพึ่งตนเองในระดับอำเภอ

8.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยในเรื่องความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีสานไทพวนบ้านดงบัง ตำบลกุดบง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชนบ้านดงบัง

2) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ในเขตตำบลกุดบง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

เอกสารอ้างอิง

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2560). คู่มือการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ปี2562.

chrome-extension://efaidnbmninnnigbpcaajpcgclcfndmkaj/https://www.doae.go.th/wp-content/uploads/2022/10/law_smce_manual_2562.pdf

กิตติมา ปรีดีดิolk. (2539). ทฤษฎีบริหารองค์กร. ธนะการพิมพ์.

- เกศสิริ นวลไยสวรรค์, ทรงกลด พลพวก, วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล, ฉัตรชัย ศรีมาลา, จริญญา ไชยเสริฐ, และสุเมธี เทียมสกุล. (2566). การตลาดดิจิทัลในยุคที่ท้าทายบทบาทความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 7(1), 193-207.
- จิรภรณ์ มีศรี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มชาลี - วรรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. *กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*.
https://hectortarr.arda.or.th/api/uploaded_file/Smf7SYtpUONPRtakVcklo
- จิราณัฐ ธีรบุญเจริญ, กังสดาล กนกหงส์, พหล ศักดิ์คะทัศน์, และสายสกุล พองมูล. (2566). การพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารผลิตภัณฑ์เกษตร*, 5(1), 27-40.
- ทักษิญา สง่าโยธิน. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน. *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์*, 12(2), 11-25.
- ธวัชชัย พินิจใหม่, สุภารัตน์ แซ่มเงิน, สาวิตรี รังสิภัทร์, และทิพวัลย์ สีจันทร์. (2560). การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านหมื่น จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชน*, 10(3), 70-80.
- วัลยา นามธรรม. (2568, 11 เมษายน). *ไทยพวน*. <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/179>
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2547). *ขบวนการชุมชนใหม่ การพัฒนาแบบแผนใหม่ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน*. สถาบันพัฒนาทรัพยากรชุมชน.
- วิมลสิริ ภูขุนทด, และณัฐชน มาพิจารณ์. (2563). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ : กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วย ตำบลระหาน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร. ใน *รายงานการประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 19* (หน้า 671-680). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรายุทธ รัตมี. (2568). กระบวนทัศน์ใหม่ในการส่งเสริมความตระหนักรู้ต่อความหลากหลายทางชาติพันธุ์สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 8(1), 95-121.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. กรมส่งเสริมการเกษตร*. chrome-extension://efaidnbmnnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.moac.go.th/law_agri-files-391991791824
- สุเมธ ดันติเวชกุล. (2543). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. *ข้าราชการครู*, 45(2), 2 - 3.
- เสรี พงศ์พิศ, วิจิต นันทสุวรรณ, และจำนงค์ แรกพินิจ. (2544). *วิสาหกิจชุมชน : แผนแม่บทแนวคิด แนวทาง ตัวอย่างร่างพระราชบัญญัติ. ภูมิปัญญาไทย*.

อรมน ปั่นทอง, และวรวิทย์ ประสิทธิ์ผล. (2564). แนวทางการสื่อสารเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม
หัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ จังหวัดนครนายก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*, 5(1), 146-160.

อำนาจ เมฆนพรัตน์. (2543). การพึ่งตนเองของเกษตรกรในโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบผสมผสานของ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (Publication No. 3117539) [ปริญญามหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อำพน กิตติอำพน. (2550). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์.

อำภา บุญช่วย. (2537). *การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education* (3rd ed.). McGraw-Hill.